

Matura poprawkowa 2026 - język polski

Arkusz 2 - wypracowanie. Przykładowe odpowiedzi

Temat 1. Co sprawia, że człowiek poświęca się dla drugiego człowieka?

Człowiek w sytuacjach granicznych często staje przed wyborem między własnym bezpieczeństwem a dobrem drugiej osoby. Decyzja o poświęceniu może wynikać z miłości, poczucia obowiązku, przywiązania do określonych wartości lub solidarności z innymi. Literatura pokazuje, że gotowość do rezygnacji z własnego komfortu, szczęścia, a nawet życia jest jednym z najważniejszych sprawdzianów człowieczeństwa. Uważam, że człowiek poświęca się dla drugiego przede wszystkim wtedy, gdy czuje z nim silną więź albo uznaje pomoc innym za moralny obowiązek.

Przykładem bohaterki gotowej zapłacić najwyższą cenę za bliską osobę jest Antygona z tragedii Sofoklesa. Po śmierci jej braci Kreon zakazuje pochowania Polinejkesa, którego uważa za zdrajcę Teb. Antygona świadomie sprzeciwia się władcy i dokonuje symbolicznego pogrzebu brata. Wie, że za złamanie rozkazu grozi jej śmierć, mimo to nie rezygnuje ze swojego działania. Kieruje nią przede wszystkim miłość do Polinejkesa oraz przekonanie, że więzy rodzinne i prawa boskie są ważniejsze niż zarządzenia człowieka. Bohaterka nie jest więc nieświadomą ofiarą wydarzeń. Podejmuje przemyślaną decyzję i akceptuje jej konsekwencje.

Postawę Antygony można rozpatrywać w kontekście kultury starożytnej, w której ogromne znaczenie miał obowiązek pochowania zmarłego. Pozbawienie człowieka pogrzebu oznaczało naruszenie porządku religijnego i uniemożliwiało duszy zaznanie spokoju. Działanie Antygony nie wynika zatem jedynie z osobistego uczucia do brata. Bohaterka broni również wartości, które uważa za wieczne i ważniejsze od prawa ustanowionego przez władcę. Jej poświęcenie pokazuje, że człowiek może narazić własne życie, gdy uznaje, że sprzeniewierzenie się podstawowym zasadom moralnym byłoby gorsze niż śmierć.

Inną motywację do poświęcenia przedstawia Albert Camus w „Dżumie”. Doktor Bernard Rieux podczas epidemii w Oranie każdego dnia niesie pomoc chorym, chociaż kontakt z nimi oznacza dla niego ryzyko zakażenia i śmierci. Nie uważa jednak swojego zachowania za heroiczne. Leczenie ludzi traktuje jako obowiązek wynikający z wykonywanego zawodu i zwykłej ludzkiej przyzwoitości. Rieux nie oczekuje nagrody ani uznania. Wie również, że jego działania nie zawsze przynoszą oczekiwane rezultaty - wielu pacjentów umiera mimo wysiłków lekarzy. Mimo to nie przestaje działać.

Postawę doktora można interpretować w kontekście filozofii egzystencjalnej. Człowiek żyje w świecie, w którym doświadcza cierpienia i nie zawsze potrafi znaleźć jego racjonalne uzasadnienie. Nie oznacza to jednak, że powinien pozostawać bierny. Rieux przeciwstawia złu własne działanie. Jego solidarność z mieszkańcami Oranu sprawia, że jest gotowy poświęcić swoje bezpieczeństwo i prywatne życie dla innych. Podobną postawę reprezentuje Tarrou, który organizuje oddziały sanitarne i dobrowolnie pomaga

w walce z epidemią. Bohaterowie udowadniają, że poświęcenie może wynikać nie tylko z miłości do konkretnej osoby, lecz także z poczucia wspólnoty z innymi ludźmi.

Istotny jest również kontekst historyczny powieści Camusa. „Dżuma” może być odczytywana jako metafora wojny i totalitaryzmu. Epidemia przypomina zło, które stopniowo obejmuje całe społeczeństwo. W takiej sytuacji szczególnego znaczenia nabiera solidarność - człowiek nie jest w stanie samodzielnie pokonać zagrożenia, dlatego musi działać razem z innymi. Poświęcenie staje się formą odpowiedzialności za wspólnotę.

Zarówno Antygona, jak i doktor Rieux rezygnują z własnego bezpieczeństwa dla innych ludzi, choć kierują nimi odmienne motywacje. Antygona działa z miłości do brata oraz wierności prawom boskim, natomiast Rieux przede wszystkim z poczucia obowiązku i solidarności. Oba przykłady pokazują jednak, że do poświęcenia skłania człowieka przekonanie, iż istnieją wartości ważniejsze niż osobiste korzyści. Mogą nimi być miłość, rodzina, odpowiedzialność, godność czy troska o drugiego człowieka. To właśnie zdolność do postawienia dobra innych ponad własnym interesem staje się jednym z najpełniejszych świadectw człowieczeństwa.

Temat 2. Przeszłość jako inspiracja do działania.

Przeszłość jest ważną częścią ludzkiej tożsamości. Tworzą ją zarówno osobiste doświadczenia jednostki, jak i historia całych społeczeństw i narodów. Człowiek może próbować od niej uciec, może również czerpać z niej wiedzę, wzorce postępowania oraz motywację do podejmowania nowych działań. Literatura często przedstawia bohaterów, którzy pod wpływem wspomnień, tradycji lub wcześniejszych doświadczeń podejmują decyzje wpływające na ich przyszłość. Uważam, że przeszłość może inspirować człowieka do działania, ponieważ przypomina o ważnych wartościach, pozwala wyciągać wnioski z wcześniejszych wydarzeń i daje nadzieję na zmianę przyszłości.

Znaczenie przeszłości wyraźnie ukazuje Adam Mickiewicz w „Panu Tadeuszu”. Akcja utworu rozgrywa się w czasach, gdy Rzeczpospolita nie istnieje już jako niepodległe państwo. Bohaterowie żyją pod rosyjskim zaborem, ale pamięć o dawnej Polsce jest wciąż obecna w ich codziennym życiu. Soplicowo staje się miejscem przechowywania narodowej tradycji. Mieszkańcy przestrzegają dawnych obyczajów, pielęgnują polską kulturę i pamiętają o historii ojczyzny. Przeszłość nie jest dla nich jedynie przedmiotem nostalgii. Staje się źródłem nadziei, że Polska może odzyskać niepodległość.

Szczególnym przykładem bohatera, którego przeszłość prowadzi do działania, jest Jacek Soplica. W młodości popełnia poważny błąd - pod wpływem emocji zabija Stolnika Horeszkę. Jego czyn zostaje uznany za zdradę narodową, ponieważ dochodzi do niego podczas rosyjskiego ataku na zamek. Soplica nie potrafi zapomnieć o swoim postępowaniu. Wyrzuty sumienia sprawiają jednak, że nie pozostaje bierny. Przyjmuje habit, staje się księdzem Robakiem i podejmuje działalność patriotyczną. Jako emisariusz przygotowuje mieszkańców Litwy do powstania przeciwko Rosji. Tragiczna przeszłość staje się więc dla niego impulsem do przemiany moralnej i próby naprawienia dawnych błędów.

Losy Jacka Soplicy można odczytywać w kontekście historycznym. Polacy po rozbiorach wielokrotnie wiązali nadzieje na odzyskanie niepodległości z Napoleonem. W „Panu Tadeuszu” pojawienie się wojsk francuskich budzi entuzjazm mieszkańców Litwy. Pamięć o dawnej Rzeczypospolitej oraz świadomość utraty państwowości mobilizują bohaterów do ponownego podjęcia walki. Historia nie jest zatem martwym wspomnieniem, lecz siłą wpływającą na teraźniejszość.

Znaczenie wcześniejszych doświadczeń dla późniejszych działań jednostki ukazuje również Stefan Żeromski w „Przedwiośnie”. Cezary Baryka dorasta w Baku i początkowo fascynuje się rewolucją. Z czasem obserwuje jednak jej prawdziwe konsekwencje: przemoc, chaos, głód oraz śmierć niewinnych ludzi. Szczególne znaczenie ma dla niego śmierć matki, Jadwigi, która poświęca się dla syna. Te doświadczenia zmieniają jego sposób myślenia i pozostają w jego pamięci także po przyjeździe do Polski.

Na postawę Cezarego wpływają również opowieści ojca o szklanych domach - nowoczesnej, sprawiedliwej i bogatej Polsce. Choć po przekroczeniu granicy bohater odkrywa, że rzeczywistość znacznie różni się od wizji Seweryna Baryki, opowieść pozostaje dla niego punktem odniesienia. Cezary zaczyna zastanawiać się nad tym, jak Polska powinna się rozwijać i jak można zmniejszyć nierówności społeczne. Jego wcześniejsze doświadczenia rewolucji sprawiają jednocześnie, że nie potrafi bezkrytycznie zaakceptować radykalnych idei komunistycznych.

Można tu zastosować kontekst społeczno-historyczny pierwszych lat po odzyskaniu przez Polskę niepodległości. Nowe państwo mierzyło się z ogromnymi problemami: biedą, nierównościami społecznymi, zniszczeniami wojennymi i sporami o kierunek reform. Cezary porównuje rzeczywistość Polski z własnymi doświadczeniami z Baku oraz wyobrażeniami powstałymi dzięki opowieści ojca. Przeszłość nie daje mu gotowej odpowiedzi, lecz zmusza go do poszukiwania własnej drogi.

Przeszłość może więc wywierać ogromny wpływ na ludzkie działania. Jacek Soplica pod wpływem pamięci o własnej winie podejmuje próbę moralnego odkupienia i angażuje się w walkę o ojczyznę. Cezary Baryka wykorzystuje natomiast wcześniejsze doświadczenia do oceny różnych koncepcji społecznych i politycznych. Literatura pokazuje, że człowiek nie może całkowicie oderwać się od tego, czego wcześniej doświadczył. Przeszłość może być ciężarem, ale może również stać się źródłem wiedzy, motywacji i siły potrzebnej do zmieniania przyszłości.